

325 *Perigona nigriceps*

vangsten door Broerse gezeefd uit plantenafval op de Oude Oosterbegraafplaats in Amsterdam (1936) en uit een oude composthoop bij Valkenburg (1937). Berger & Poot (1970) berichtten van een groot aantal exemplaren in een half vergane, schimmelende stromijt in de omgeving van Heerlen (1969). Een recente vangst op licht (Renkum 1991) (BA) geschiedde eveneens in de onmiddellijke nabijheid van een hertenkamp. In Midden-Europa beperkt tot het laagland en de heuvels, eveneens in compost en hooihopen (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). Marggi meldde dat de dieren ook zijn gesleept van planten waar ze wellicht een startpositie voor de vlucht kozen.

Vangpotten. Geen vangsten.

Biologie

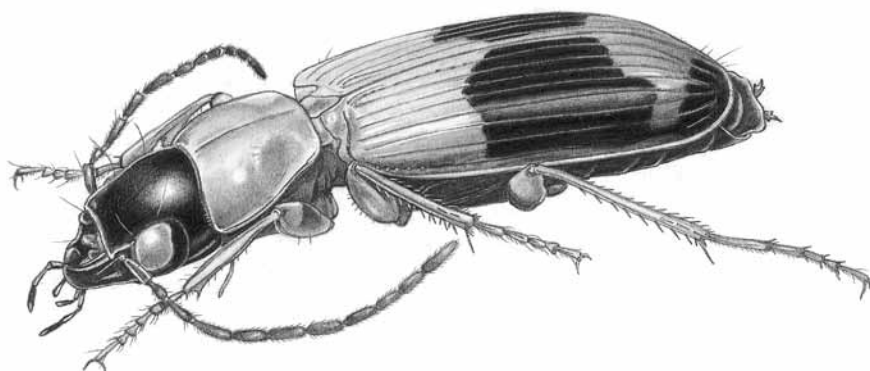
Over de activiteit binnen het etmaal is niet veel bekend, maar waarschijnlijk in hoofdzaak nachtactief. De ontwikke-

ling vindt plaats in de warmte van rottend plantenafval. De voortplantingscyclus is in hoge mate onafhankelijk van de tijd van het jaar, maar veeleer aangepast aan de toestand van de betreffende afvalhoop. De larve is onder de genuskenmerken opgenomen in de tabel van Arndt (1991).

Dispersie: macropteer. De soort beschikt volgens de meeste auteurs over goede vleugels. Vliegwaarnemingen zijn volop bekend. Meermalen op licht gevangen (ZIE KÁDÁR & SZÉL 1995). Een vangst met een 'Autokätscher' in het Wageningse Binnenveld vond ook plaats tegen de schemering (KB). Gezien de hoge mate van isolatie van de reproductieplaatsen van deze soort, moet hij over een enorme verbreidingskracht beschikken.

Bedreiging

Geen gegevens.

Figuur 238
Badister unipustulatus.

GENUS BADISTER

soorten 326-334

Veel soorten van dit genus hebben opvallende rood met zwarte tekening. De grootte varieert van 3,5 tot ca. 8 mm.

Areaal

Wereldwijd ongeveer 70 soorten, verspreid in het Holarctische en Oriëntaalse gebied (BALL 1960, HURKA 1996, KM). Ongeveer 20 soorten komen in het Palearctisch gebied voor en ca. tien in Europa, waarvan zeven in Nederland (fig. 239).

Oecologie

Het zijn bijna zonder uitzondering hygrofiele en vrij stenotop soorten, die niet zelden in elkaars gezelschap gevonden worden (LINDROTH 1986). Ordinatatie zie fig. 240.

Biologie

Nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. De meeste soorten kunnen goed vliegen.

Taxonomie

Negen soorten zijn opgenomen in de tabel van Freude et al. (1976). Belangrijke revisies zijn die van Makolski (1952) en Balazuc (1981); zie ook Brakman (1961).

326 *Badister (Badister) bullatus*

Synoniem

Badister bipustulatus (Fabricius).

Areaal

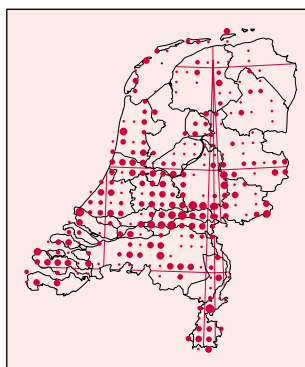
West-Palearctische soort. In Europa, behalve het noorden. Vanaf Noord-Afrika, naar het oosten tot Noord-Iran, de Kaukasus en West-Siberië. Niet circumpolair zoals in diverse catalogi staat vermeld. De soort is weliswaar gemeld van Noord-Amerika (O.A. ASSMANN & STARKE 1990, MARGGI 1992) maar dit betreft echter andere, zeer verwante soorten (LINDROTH 1986). **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland verbreid, maar iets minder op de pure zandgronden. Op de Britse Eilanden in het gehele gebied, inclusief Ierland; in Schotland voornamelijk aan de kust (LUFF 1998). In Denemarken verbreid en algemeen (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië verbreid in het zuiden van Zweden tot ca. 60° noorderbreedte, in Zuid-Finland tot ca. 62° noorderbreedte en in Noorwegen beperkt tot het zuidoosten en de zuidkust (LINDROTH 1945, 1986). In heel Duitsland algemeen tot soms zeer algemeen (HORION 1941). Ook in Westfalen verbreid en algemeen (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland eveneens in het gehele gebied niet zeldzaam (MARGGI 1992). In België verbreid en algemeen, iets minder in de Ardennen (DESENDER 1986). **Status:** in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen gemiddeld toegenomen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

De meest eurytope *Badister*-soort en de enige die niet direct aan water is gebonden (LINDROTH 1974, 1986). Zowel in vrij droge als in natte terreinen en zowel in open terreinen als op plaatsen met enige beschaduwing. Bij voorkeur in open bossen en aan bosranden op middelmatig vochtige bodem met een goed ontwikkelde strooisellaag. In Noord-Europa ook op open, vrij droge, zandige graslanden. In Schotland gebonden aan kustbiotopen zoals duinen en duingraslanden (LUFF 1998). In Midden-Europa volgens Burmeister (1939) niet

Figuur 239
Badister: aantal soorten per hok, 6 klassen (1-7 soorten).

hoger dan ca. 600 m, maar in Zwitserland in de heuvels en het gebergte tot diep in de dalen, maximaal tot subalpien ca. 1800 m, vooral in droge lichte loofbossen met humus maar ook op ruderaal zandige of kiezelige terreinen (MARGGI 1992). Hij mijdt volledige beschaduwing en prefereert dan ook kapvlakten en licht beschaduwde oevers.

Vangpotten. Groep: EU(E) (227 series, 687 individuen). De vangsten komen uit zeer uiteenlopende terreintypen, zoals de duinen [7-10], diverse graslanden [11-12, 25-26], maar vooral ook allerlei typen bossen en struwelen [15-23], met een voorkeur voor de vochtige en gedeeltelijk natte bossen [21-22]. Daarnaast ook talrijk op ruderaal terreinen [24] en instabiele open, overvloedige milieus [30, 32-33]. **Eurytopie:** 8 (PRES = 0,7 en SIM = 0,89). **Bodem en Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** geen.

Biologie

In hoofdzaak nachtactief. Thiele (1977) noemde de soort voor 30-45% dagactief. Voortplanting in het voorjaar. De verpoping vindt plaats in september (BURMEISTER 1939). Overwintering als imago aan de voet van bomen en in oude boomstronken. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropter. Blijkens metingen van Assmann et al. (1990) en Desender (1989A) zijn de vleugels niet optimaal ontwikkeld; slechts weinig dieren bezitten volledig ontwikkelde vliegspijeren en het aantal vliegwaarnemingen is dan ook schaars, o.a. uit Drenthe: mei 2, juli 1 (TVH). Volgens Luff staat hij op de Britse eilanden bekend als een soort die makkelijk vliegt. Ook in de IJsselmeerpolders waargenomen, en daar kennelijk gevestigd (SIEPEL ET AL. 1996).

Bedreiging

Niet bedreigd. Niet geschikt als indicatorsoort.

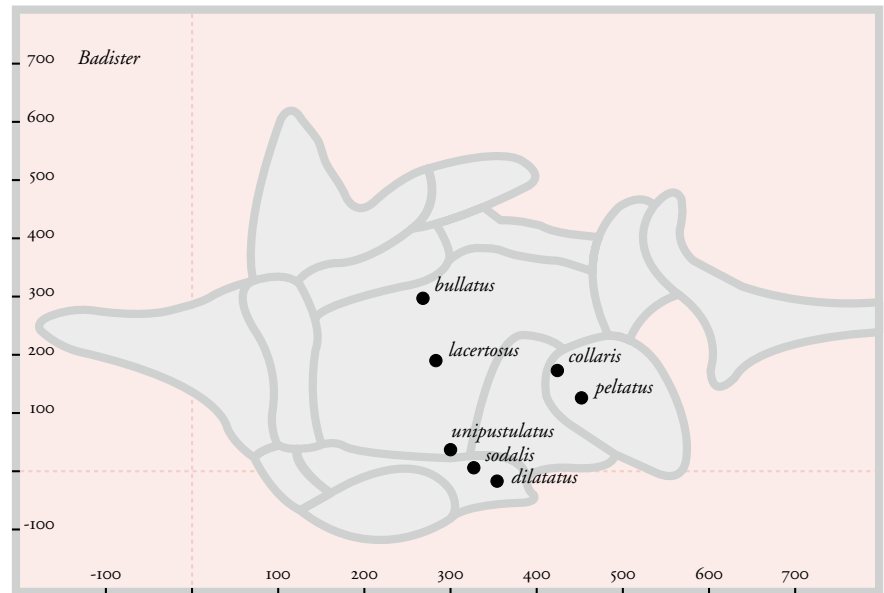
327 *Badister (Badister) lacertosus*

Areaal

Waarschijnlijk een Europese soort. De verspreiding is nog onvoldoende bekend. In Europa vanaf Midden-Europa (Midden-Frankrijk, Zwitserland) naar het oosten tot Slowakije, de Baltische staten en Russisch Fennoscandië. **Areaalkarakteristiek:** 3, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland frequent waargenomen in de vochtige gebieden in het midden en westen van het land. Opvallend weinig in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel. Nog niet op de Britse Eilanden waargenomen, maar mogelijk tot nu toe over het hoofd gezien (LUFF 1998). In Denemarken zeldzaam en na 1950 minder waargenomen, in Jutland alleen in het oosten en zuiden (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië niet in Noorwegen, tamelijk verbreid in het zuiden van Zweden maar niet algemeen, vrij algemeen in de zuidelijke en zuidoostelijke delen van Finland (LINDROTH 1945, 1986). Voor Duitsland nog niet genoemd door Horion (1941) maar wel wat later voor Baden en het Bodensee-gebied (HORION 1954, 1959). In Westfalen vooral in de vochtige gebieden in de laagst gelegen delen (ASSMANN & STARKE 1990). In Oostenrijk bekend van Nieder- en Oberösterreich en het Bürgenland. In

Zwitserland vanaf Genève tot aan de Bodensee, tamelijk verbreid en incidenteel in Tessin (MARGGI 1992). Nog niet bekend uit Italië. In België zeer verbreid in het lage westen, maar in het midden en oosten uitgesproken schaars (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en België is het aantal waarnemingen van de soort gestegen, hetgeen gedeeltelijk verklaard kan worden door het feit dat hij pas laat is herkend (BRAKMAN 1961, HORION 1954); het aantal vindplaatsen in Denemarken is sterk teruggelopen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. De habitat lijkt op die van *B. unipustulatus*, soms dan ook met deze soort samen te vinden (LINDROTH 1974, 1986). Op vochtige, beschaduwde plekken, gewoonlijk in humusrijke loofbossen, zoals in elzenbossen tussen mossen en bladeren of op moerassige plekken in het bos met riet (*Phragmites australis*) en zeggen (*Carex*). In Midden-Europa eurytop in vochtig grasland (praticol) (MANDL 1978) met name op beschaduwde plaatsen, meestal nabij struiken (MARGGI 1992). Volgens Gersdorf & Weise (1954) minder op de directe nabijheid van water aangewezen dan *B. unipustulatus*. In Polen samen met *Amara brunnea* en *Calathus micropterus* (MAKOLSKI 1952). Assmann & Starke (1990) merken op dat deze combinatie voor onze streken niet opgaat, omdat *A. brunnea* hier vooral een soort is van het eiken-berkenbos (zie onder deze soort).

Vangpotten. Groep: EU(E) (113 series, 411 individuen). De vangsten komen uit enerzijds vrij schrale, zandige terreinen zoals duinen [8-10] en graslanden [11, 25-26] en anderzijds uit verschillende typen bossen en struweel [16-17, 21-23]. Ook gevonden in ruderaal terreinen [24]. **Eurytopie:** 6 (PRES = 0,36 en SIM = 0,86). **Bodem en Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** geen.

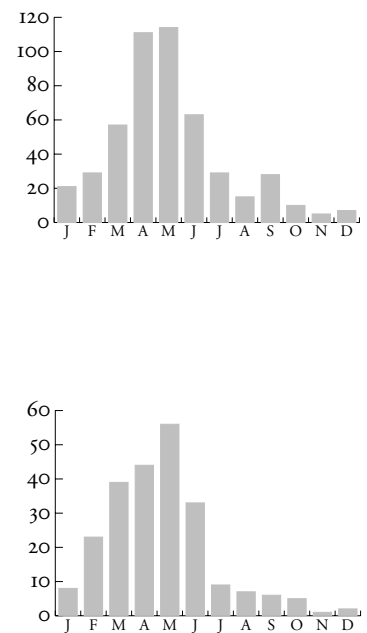
Biologie

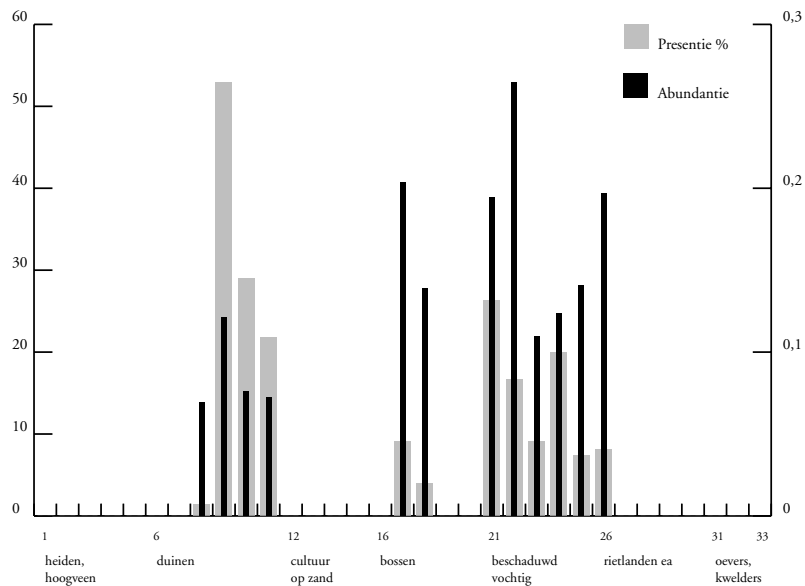
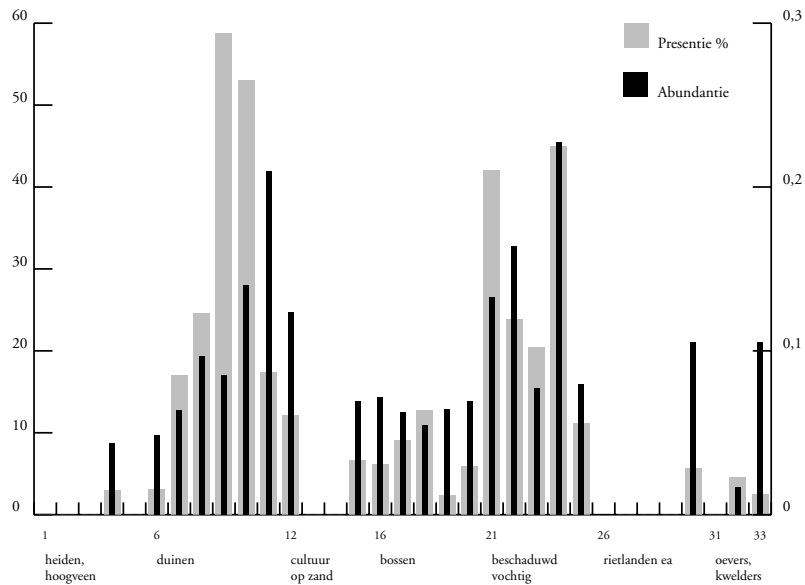
Waarschijnlijk in hoofdzaak nachtactief. Voortplanting in het voorjaar, met een top in mei-juni. Overwintering als imago aan de voet van bomen en in graspollen. De adulten kunnen gedurende het gehele jaar gevonden worden. De larve is onbekend.

Figuur 240
Ordinatie van *Badister*.

326 *Badister bullatus*

327 *Badister lacertosus*

Figuur 238, blz. 526

Dispersie: macropteer. De vleugels zijn echter sterk gereduceerd, met relatieve waarden van om en nabij de 50% (ASSMANN & STARKE 1990, DESENDER 1989A). Bij het Belgische materiaal werden geen volledig ontwikkelde vliegspieren gevonden. Vliegwaarnemingen zijn niet bekend. Niet in Zuidelijk Flevoland, wel in een oud recreatiebosje aan de dijk die deze polder omgeeft, de recreatiestrook en de dijk zijn vele jaren ouder dan de polder zelf.

Bedreiging

Onvoldoende gegevens.

(328 *Badister (Badister) meridionalis*)

Voorkomen

Vrijwel zeker geen Nederlandse soort (JM), en ook het voorkomen in het omliggend gebied is twijfelachtig. Het Nederlandse materiaal dat tot dusverre werd onderzocht behoorde

tot *B. lacertosus* en *B. bullatus*. De soort wordt hier daarom niet verder behandeld.

329 *Badister (Badister) unipustulatus*

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa vanaf Zuid-Zweden tot Midden-Frankrijk, Noord-Italië, Griekenland en Bulgarije (HIEKE & WRASE 1988). In Midden-Europa alleen in het noorden wat algemener. Vanaf Groot-Brittannië naar het oosten tot West-Siberië, de Kaukasus en Klein-Azië. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

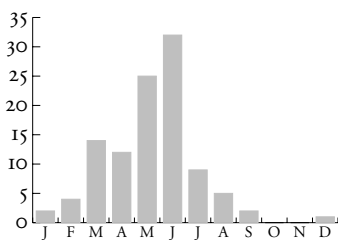
In Nederland in diverse vochtige gebieden, behalve het laagveengebied, en met een concentratie in het fluviatiele gebied (oobossen). Op de Britse Eilanden in het zuiden en oosten van Engeland, noordelijk tot Yorkshire, en in Zuid-Wales (LUFF 1998). Ook in Ierland enkele keren waargenomen (County Kerry) (SPEIGHT ET AL. 1982). In Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst. In Denemarken zeldzaam en waarschijnlijk afnemend sinds 1950, van Jutland zijn slechts drie oude vangsten bekend, maar op de eilanden recent enkele keren waargenomen (BANGSHOLT 1983). In Zweden slechts incidenteel op het vasteland, maar verbreid en minder zeldzaam op Öland en Gotland (LINDROTH 1945, 1986). Niet in Noorwegen, slechts twee vangsten uit Finland. In Duitsland over een groot gebied verbreid maar meestal vrij zeldzaam (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995), alleen in het oosten plaatselijk wat algemener. In Zuid-Duitsland uitgesproken zeldzaam (HORION 1941). In Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) op de Rode Lijst. In Midden-Europa slechts enkele waarnemingen uit West-Zwitserland (Genève) en de omgeving van de Neusiedlersee (MARGGI 1992). Magistretti (1965) gaf zeer incidentele waarnemingen voor Noord-Italië. Ook in Frankrijk incidenteel en plaatselijk (BONADONA 1971). In België ligt, als bij de meeste *Badister*-soorten, het zwaartepunt in het westen, in het binnenland meest oude waarnemingen (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen gemiddeld gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

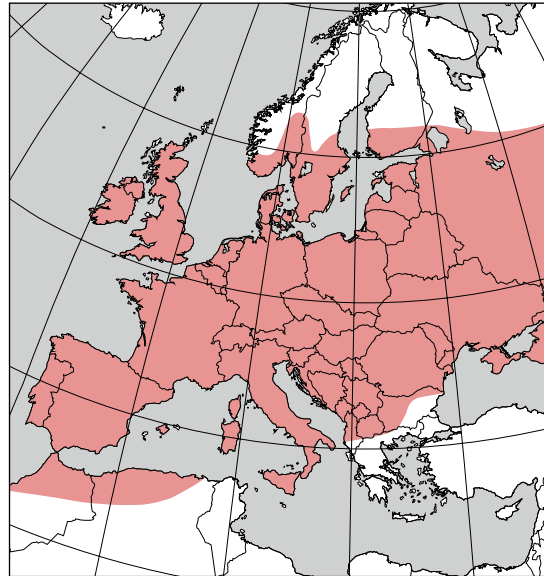
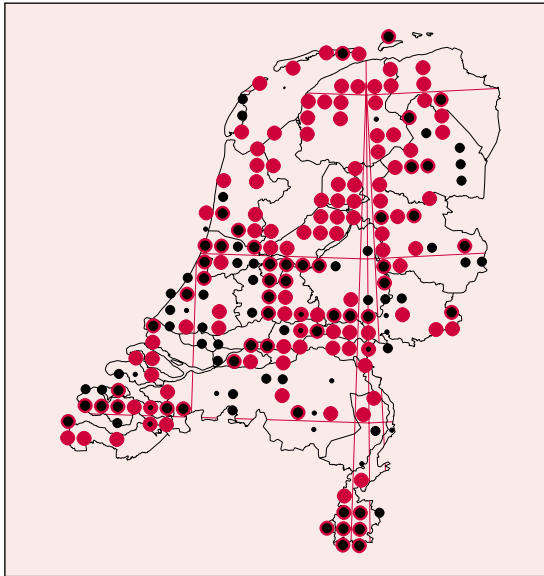
Oecologie

Zeer hygrofiel. Een stenotope soort van beschaduwde, vochtige tot natte terreinen tot een humeuze bodem (LINDROTH 1974, 1986). Meestal in de onmiddellijke nabijheid van stilstaand water, tussen bladeren, mossen en achter losse schors van o.a. elzen. Typisch voor moerasbossen, veelal met loofhout, zoals elzenbroekbos (*Alnus glutinosa*) of wilgenbos (*Salix*) (BURMEISTER 1939, LINDROTH 1974, 1986, MARGGI 1992). Soms in een dichte vegetatie van riet (*Phragmites australis*), zeggen (*Carex*), vlotgras (*Glyceria*) etc. (ASSMANN & STARKE 1990).

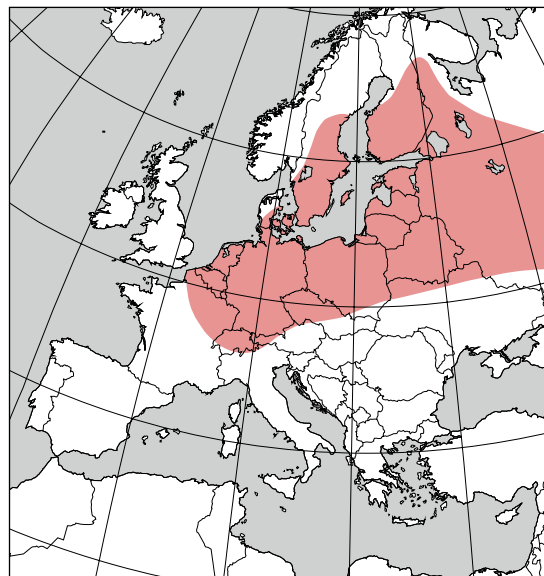
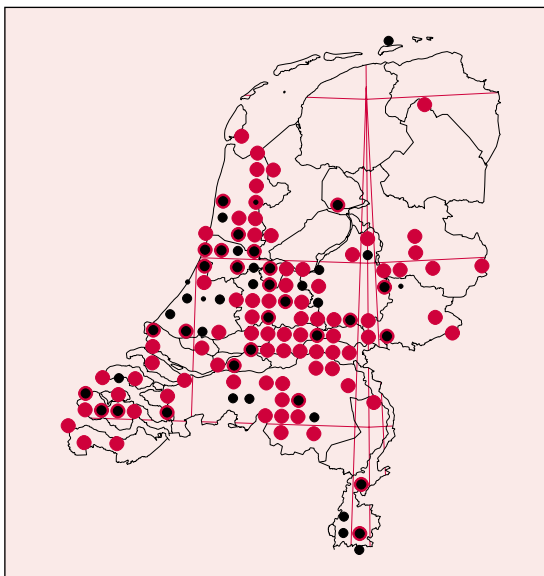
Vangpotten. Groep: E1 (10 series, 16 individuen). De vangsten komen van beschaduwde-vochtige terreinen, met het accent op natte loofbossen en vochtig struweel [10, 18, 21-23]. Ook waargenomen in ruderaal terreinen [24] en kruidenrijke graslanden [26]. **Eurytopie:** 5 (PRES = 0,21 en SIM = 0,79). **Bodem:** veen. **Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** *Badister bullatus* 90% (4%) en *Trechus obtusus* 90% (3,6%).

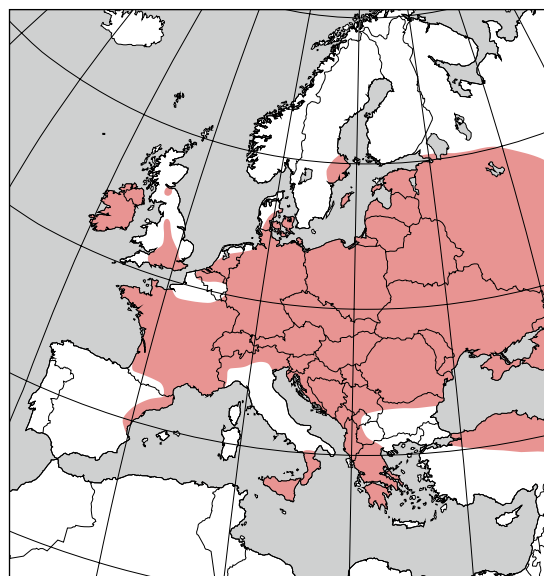
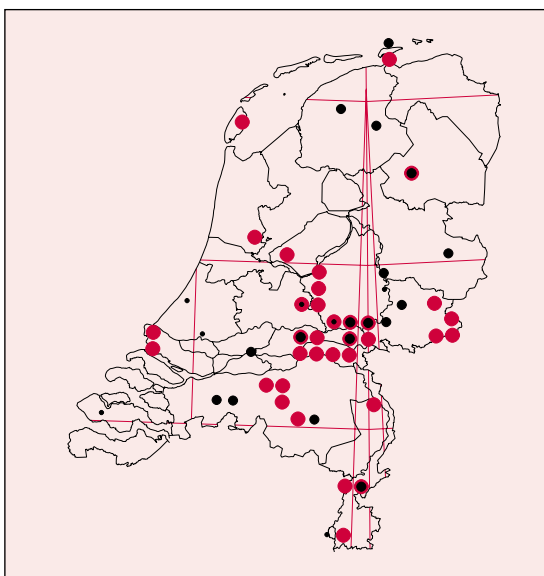
329 *Badister unipustulatus*

326 *Badister bullatus*

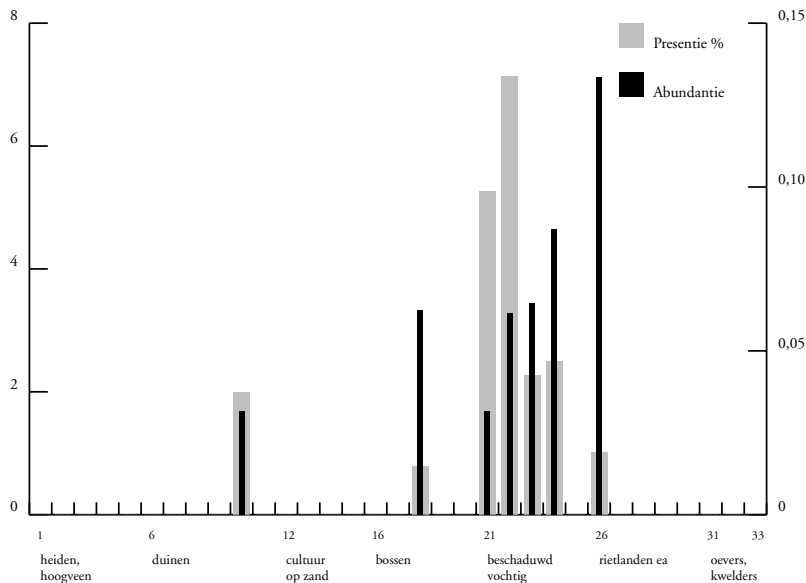

327 *Badister lacertosus*

329 *Badister unipustulatus*

- voor 1900 en niet gedateerde vondsten
- 1900 - 1969
- 1970 - 1999

329 *Badister unipustulatus*

Biologie

Waarschijnlijk overwegend nachtactief, maar volgens Burmeister (1939) ook overdag bij zonnig weer uit de vegetatie geklopt. Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago op wat drogere plaatsen, o.a. ingegraven in de bodem aan de voet van bomen, maar ook langs muren. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer. De ontwikkeling van de vleugels is goed en het overgrote deel van de dieren bezit volledig ontwikkelde vliegspieren (DESENDER 1989A). Bij dieren zonder volledig ontwikkelde vliegspieren bleken deze in autolyse te zijn. Vliegwaarnemingen zijn bekend. Het verspreidingsvermogen is duidelijk adaptief aan de instabiele natte biotoop.

Bedreiging

Het is niet onwaarschijnlijk dat deze soort gevaar loopt uit ons land te verdwijnen. Het aantal waarnemingen is in Nederland weliswaar wat gestegen, maar dat wordt grotendeels verklaard door de geringe aandacht die zeer natte en moeilijk toegankelijke terreinen in het verleden hebben gehad. Vooral verlaging van grondwaterstanden in de nabijheid van natuurgebieden met broekbossen kan tot het verdwijnen van deze soort leiden. Vooral in combinatie met andere soorten, zoals *Platynus livens* en *Agonum viridicupreum*, een goede indicatorsoort van beschaduwde natte terreintypen zoals grienden en moerasbossen.

330 *Badister (Trimorphus) sodalis*

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa niet in het noorden en het zuiden, naar het oosten tot Russisch Fennoscandië, Estland, de Kaukasus, Klein-Azië en Iran. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland zeer verbreid en niet zeldzaam in de vochtige gebieden, met name in het fluviaal gebied en het westen

van het land. Op de Britse Eilanden verbreid in Engeland, plaatselijk in Wales en Ierland, in Schotland alleen in het zuidwesten (LUFF 1998). In Denemarken vrij algemeen en verbreid in het oosten, niet in het noorden en westen van Jutland (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië zeldzaam in het zuiden van Zweden, maar niet zeldzaam op Öland en Gotland (LINDROTH 1945, 1986). Niet in Noorwegen en Finland. In Duitsland volgens Horion (1941) verbreid, maar alleen in het oosten, in West- en Zuid-Duitsland zeldzaam en plaatselijk. Volgens Assmann & Starke (1990) echter in Westfalen zeer verbreid en niet zeldzaam. Voor de regio Berlijn op de Rode Lijst (BARNDT ET AL. 1991). Het frequente voorkomen in ons gebied en Zwitserland (zie onder) lijkt daarmee in tegenspraak. In Zwitserland verbreid en vrij algemeen in het noorden, in een breed gebied vanaf Genève tot aan de Bodensee in het heuvelland, in enkele dalen aan de noordkant van de Alpen en in Tessin (MARGGI 1992). In België met name verbreid in het westen, in het oostelijke deel zeer plaatselijk (DESENDER 1986).

Status: in Denemarken is het aantal waarnemingen teruggelopen, maar in Nederland en België toegenomen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

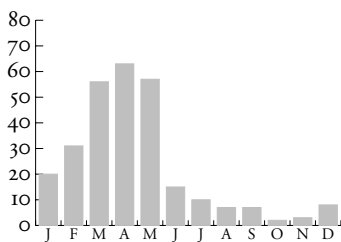
Hygrofiel. Vooral in loofbossen op humusrijke, meestal kleiige bodem, op beschaduwde plaatsen (LINDROTH 1974, 1986). Met name talrijk in moerasbossen langs de randen van poelen, maar ook op enige afstand van het water, soms samen met *B. lacertosus* en *B. unipustulatus*. Verder in dichte graslanden en struwelen. In Westfalen werd de soort zelfs in intensief bewerkt cultuurland (maïsakkers) gevonden (ASSMANN & STARKE 1990). In Midden-Europa vooral in de heuvels, zelden boven de 600 m, maar met een enkele uitschieter tot maximaal ca. 1100 m (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992). Hij leeft in het strooisel en is onder andere door het 'zeven' van strooisel te vinden.

Vangpotten. Groep: F2 (37 series, 151 individuen). De vangsten komen in hoofdzaak uit vochtige en natte terreinen met tenminste beschaduwing door een vrij weelderige vegetatie, zoals hoogveen [1], vochtige tot natte bossen en struweel [21-23] en dichte graslanden [25-26]. Hij heeft, evenals vele andere soorten van vochtig-beschaduwde terreinen, een hoge score bij de ruderaal terreinen [24] (Algemeen Deel, hoofdstuk 3,3,5). **Eurytopie:** 5 (PRES = 0,21 en SIM = 0,81). **Bodem en Vocht:** geen voorkeur. **Begeleider:** *Pterostichus strenuus* 73% (4,3%).

Biologie

Nachtactief? Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago aan de voet van bomen en in graspollen. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer (brachypteer). De vleugelaanduidingen in de literatuur zijn wat tegenstrijdig, misschien omdat de soort over relatief kleine vleugels beschikt (40-50%) en derhalve door verschillende auteurs (o.a. LINDROTH 1945) als ongevleugeld wordt aangemerkt. Waarschijnlijk is de vleugel te klein om te kunnen vliegen en bovendien bezaten de in België onderzochte dieren geen van alle vliegspieren, zelfs niet in autolyse (DESENDER 1989A, ZIE OOK: ASSMANN & STARKE 1990). Vliegwaarnemingen zijn echter bekend uit Hongaarse

330 *Badister sodalis*

lichtvallen (KÁDÁR & SZÉL 1995). Het is niet bekend hoe deze soort, die een overeenkomstige instabiele habitat heeft als *B. unipustulatus*, in staat is om periodieke overstromingen het hoofd te bieden.

Bedreiging

Niet bedreigd. De gegevens over indicatieve waarden zijn onvoldoende. Wellicht bruikbaar in combinatie met andere soorten. Mogelijk een bijzonder studieobject omdat het hier waarschijnlijk om een slecht dispergerende soort gaat.

331 *Badister (Baudia) collaris*

Synoniemen

Badister anomalus (Perris); *B. striatulus* Hanssen.

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa in het westen van Engeland en Zuid-Frankrijk, via Nederland, Midden-Duitsland, Polen, Estland, Oostenrijk, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Italië, Kroatië, Bosnië, naar het oosten tot Bulgarije en het Midden-Oosten (HIEKE & WRASE 1988, HORION 1956). **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: submarginaal.

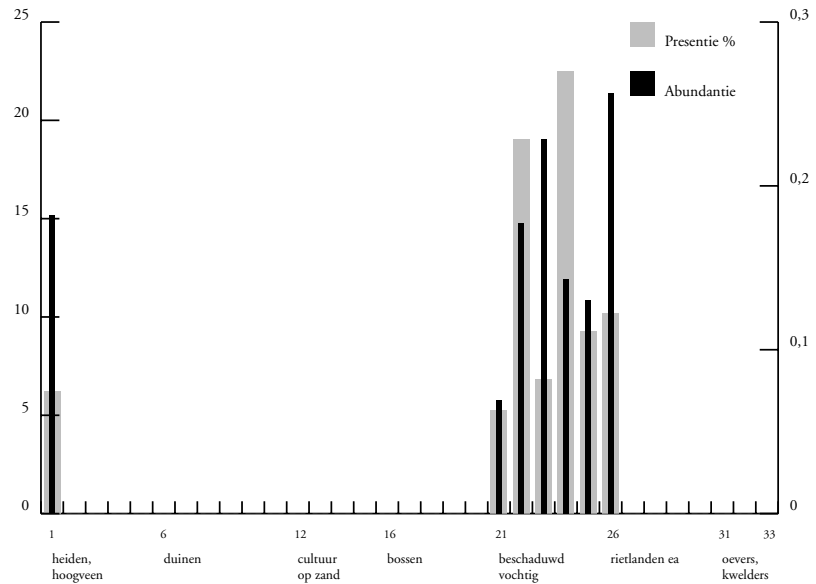
Voorkomen

In Nederland veel recente waarnemingen uit het fluviale gebied, maar daartoe niet beperkt. Op de Britse Eilanden als bedreigd op de Rode Lijst; zeer zeldzaam, in het uiterste zuiden van Engeland, van Kent tot Dorset (LUFF 1998). In 1993 ook ontdekt in County Clare in Ierland. In Denemarken eveneens zeer zeldzaam, niet in Jutland (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië alleen in het uiterste zuiden van Zweden, zeldzaam en zeer plaatselijk (LINDROTH 1986). Voor Duitsland is de verspreiding nog niet duidelijk. Niet vermeld door Horion (1941) maar wel later (HORION 1954, 1956), naar aanleiding van Hanssen (1944) die meende met een onbeschreven soort van doen te hebben. De eerste meldingen komen uit Baden, van de Bodensee en uit Westfalen. Thans op de Rode Lijst in Berlijn (BARNDT ET AL. 1991), Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) en diverse andere gebieden (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Westfalen uitermate zeldzaam (ASSMANN & STARKE 1990). In Zwitserland pas bekend vanaf 1983, sedertdien in het gebied tussen Neuchâtel en de Bodensee diverse waarnemingen in twee duidelijke clusters (MARGGI 1992), aldaar eveneens op de Rode Lijst. In België praktisch beperkt tot het westen van het land met uitzondering van een klein gebied ten zuiden van Zuid-Limburg (DESENDER 1986). Zeldzaam in Vlaanderen (DESENDER ET AL. 1995).

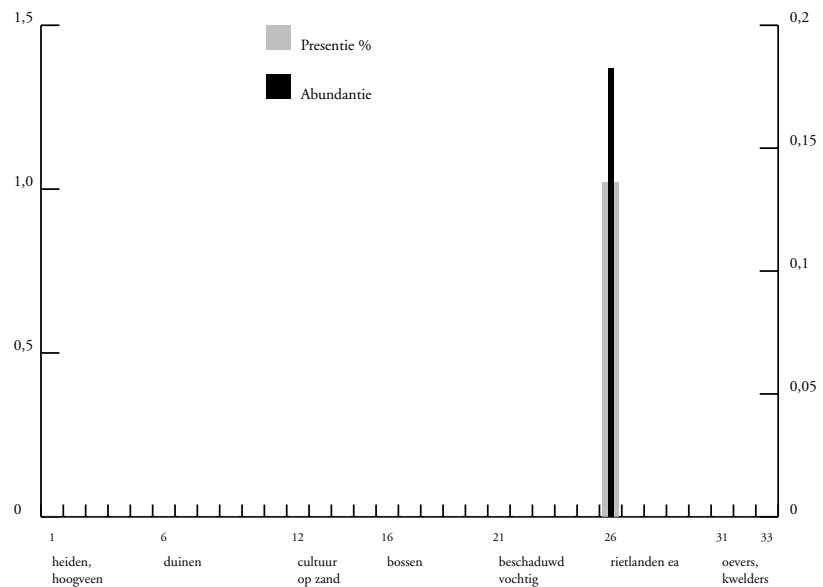
Status: in Nederland en het omliggend gebied zijn geen grote veranderingen in het aantal waarnemingen geconstateerd (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. De terreinvoorkeur van deze soort lijkt sterk op die van *B. peltatus*, waarmee hij vaak samen wordt gevonden, meestal op klei (LINDROTH 1974, 1986). Vaak aan de oevers van met water gevulde zand- of grindgroeven of op modderige oevers aan kleine poeltjes met stilstaand zoet water, in verlandingen, o.a. in rietland (BURMEISTER 1939, LUFF 1998,

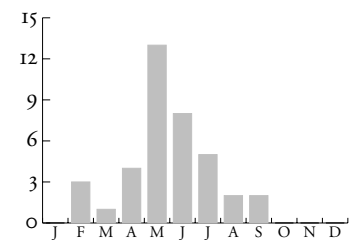

330 *Badister sodalis*

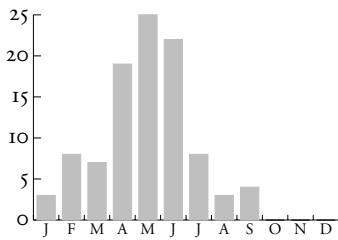

331 *Badister collaris*

MARGGI 1992), waarbij als gezelschap genoemd worden: *Badister dilatatus*, *B. peltatus*, *Bembidion assimile*, *Demetrias imperialis* en *Odacantha melanura*. Assmann & Starke (1990) geven aanvullende informatie op grond van vangsten in Westfalen en Zuid-Europa. Volgens deze opgaven vooral een soort van moerassige, maar vrij onbeschaduwde terreinen, waar de soort soms massaal kan worden gevonden onder een dekentje van algen dat langs de rand van kleine plassen na indroging op de oever is achtergebleven. Deze terreinvoorkeur wijkt sterker af van die van de andere *Badister (Baudia)*-soorten dan elders in de literatuur wordt aangegeven. Overlap met *Badister dilatatus* werd volgens deze auteurs alleen in rietland gevonden, terwijl in elzenbroekbossen waar *B. peltatus* wel werd aangetroffen, de aanwezigheid van *B. collaris* nooit kon worden vastgesteld. **Vangpotten. Groep:** Z(H) (1 serie, 2 individuen). De vangsten komen uit een kruidenrijk grasland [26]. Het beeld van de terreinvoorkeur van deze soort is daarmee natuurlijk zeer incompleet. **Eurytopie, Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

331 *Badister collaris*

333 *Badister dilatatus*

Biologie

Over de activiteit binnen het etmaal zijn geen gegevens gevonden, waarschijnlijk vooral nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago. Waarschijnlijk is het een jager. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropter. Alle in België onderzochte exemplaren bezaten optimaal ontwikkelde vleugels en volledig ontwikkelde vliegspieren (DESENDER 1989A). Vliegwaarnemingen zijn bekend. De soort is ook nogal eens aangetroffen in aanspoelsel aan de kust (LINDROTH 1986).

Bedreiging

Onvoldoende gegevens. Hyman (1992) noemde het dempen van kleiputten als een grote bedreiging, waarbij ook natuurlijke successie (dichtgroeien) een negatieve rol kan spelen.

333 *Badister (Baudia) dilatatus*

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa, behalve het noorden en het westen van het Mediterrane gebied, naar het oosten tot West-Siberië en de Kaukasus. Het verspreidingsbeeld van deze soort is nog niet duidelijk. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: submarginaal.

Voorkomen

In Nederland zeer verspreid, ogenschijnlijk zonder duidelijk patroon, maar de verspreiding lijkt sterk op die van *B. peltatus*, weinig op de zandgronden. Op de Britse Eilanden eveneens het verspreidingspatroon van *B. peltatus* volgend (LUFF 1998), voornamelijk aan de zuidkust van Engeland, maar verspreide binnenlandse vangsten, noordelijk tot Lincolnshire. In Denemarken zeldzaam en zeer verspreid in Jutland, talrijker op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Zweden en Finland zeldzaam en verspreid in het zuiden, in Noorwegen zeer incidenteel aan de zuidkust (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland zeldzaam en plaatselijk (HORION 1941). In Berlijn

(BARNDT ET AL. 1991), Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) en diverse andere gebieden op de Rode Lijst (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Assmann & Starke (1990) vermoeden dat de soort in Westfalen goed is verbreid, maar vaak over het hoofd wordt gezien. In Zwitserland eveneens met een sterk op *B. peltatus* gelijkend verspreidingspatroon, als een smalle streep door het dal van de Aare tot aan de Bodensee, zeldzaam en op de Rode Lijst (MARGGI 1992). In België alleen algemener in het (noord)westen, slechts enkele binnenlandse vangsten (DESENDER 1986).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen ongeveer gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Op natte, modderige, meestal kleiige oevers van meren en poelen met zoet water, tussen liggend riet (*Phragmites australis*) en dood blad, met een vrij hoge begroeiing van o.a. riet, zeggen (*Carex*) en vlotgras (*Glyceria*), of met beschaduwing door bomen of struweel (LINDROTH 1974, 1986). Op deze plaatsen in Westfalen vaak samen gevonden met *Badister lacertosus*, *B. unipustulatus* en *Platynus livens*. Ook op zeer natte plaatsen in verlandingsgebieden, vaak samen met *B. peltatus*. In Midden-Europa in het laagland en de heuvels, in de Jura ook montaan, vooral in de (directe) overgangszone van moeras naar water (vergelijk *B. peltatus*), soms in gezelschap van *Demetrias imperialis* en *Odacantha melanura* (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992).

Vangpotten. Groep: Z(F) (2 series, 3 individuen). De vangsten komen van vochtig struweel [23] en een rijk grasland [26], beide plekken nabij water. Het betreft waarschijnlijk zwervers. In de directe oeverzone, waar *B. dilatatus* doorgaans wordt aangetroffen, functioneren vangpotten niet meer. **Eurytopie:** 2 (PRES = 0,06 en SIM = 0,38). **Bodem:** veen. **Vocht:** 5. **Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

Biologie

Dagactief. Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als adult op drogere plaatsen aan de voet van bomen. De larve is onbekend.

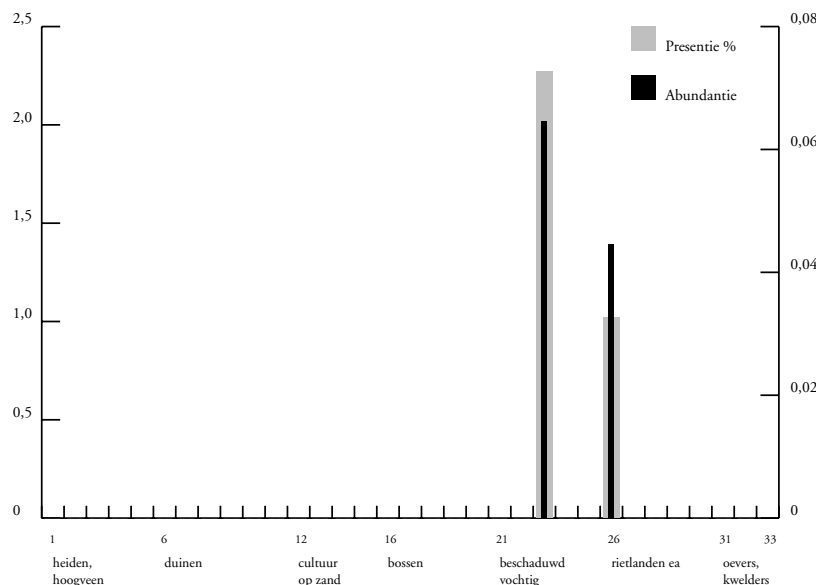
Dispersie: macropter. De dieren bezitten goed ontwikkelde vleugels en over het algemeen ook volledig ontwikkelde vliegspieren. Vliegwaarnemingen zijn bekend. Verschillende keren aangetroffen in aanspoelsel aan de kust (LINDROTH 1986).

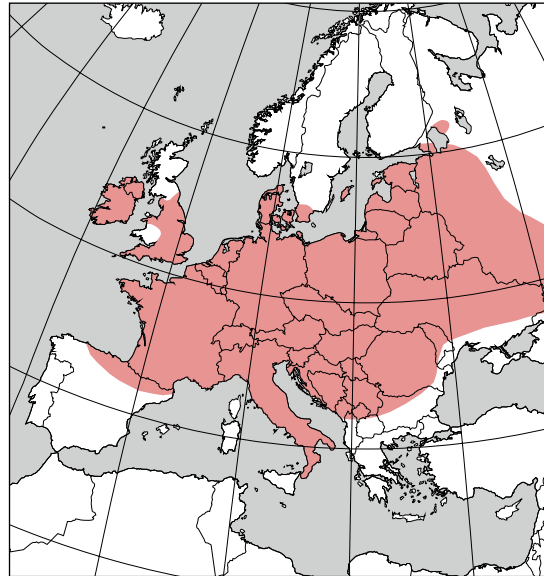
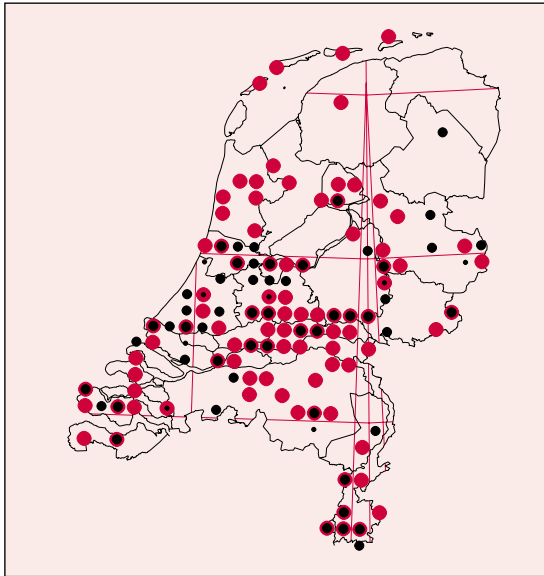
Bedreiging

Bedreigingen zijn verlaging van de grondwaterstand ten behoeve van de landbouw en het verloren gaan van wetlands in het algemeen (HYMAN 1992). Een goede indicator van natuurlijke omstandigheden met zeer geleidelijke overgangen van land, via een moerassige oeverzone, naar stilstaand water.

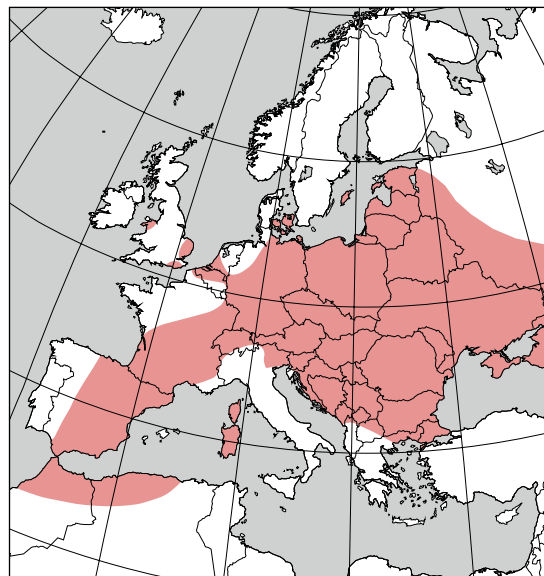
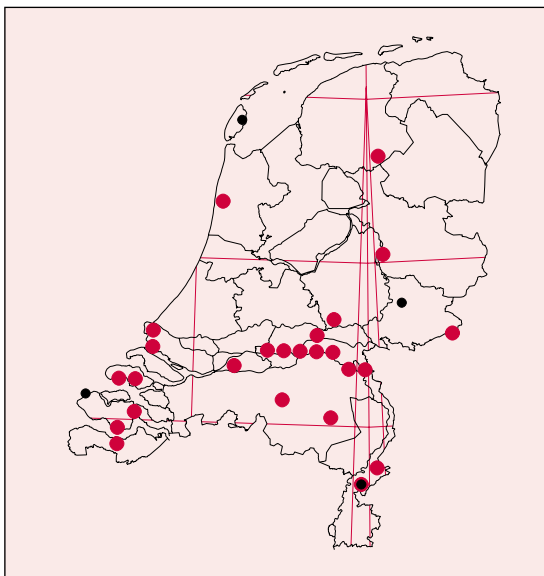
Taxonomie

De soorten *B. dilatatus* en *B. peltatus* zijn zowel oecologisch als taxonomisch nauw verwant. Vroeger beschouwd als ondersoort van *B. peltatus*. Faunistische informatie kan dan ook, vooral bij oudere waarnemingen, betrekking hebben op zowel *B. peltatus* als *B. dilatatus* (BRAKMAN 1956, HORION 1954, LUFF 1998).

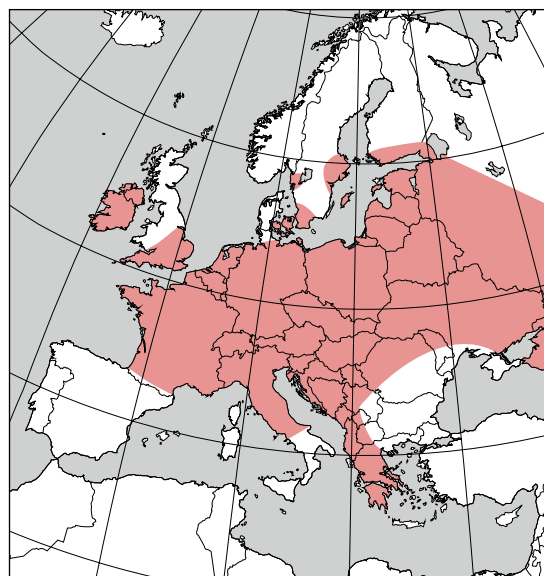
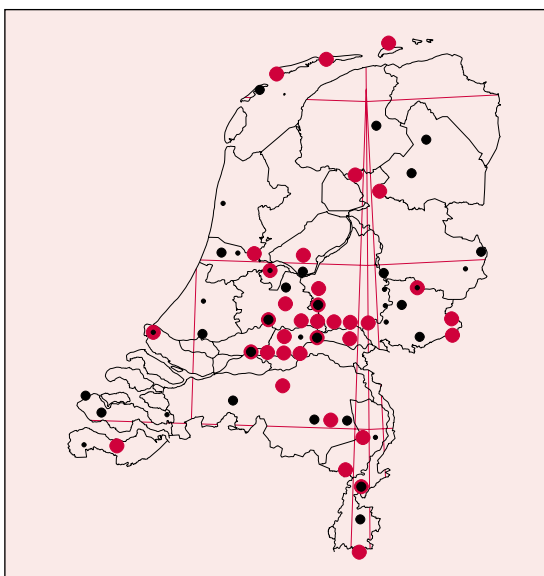
333 *Badister dilatatus*

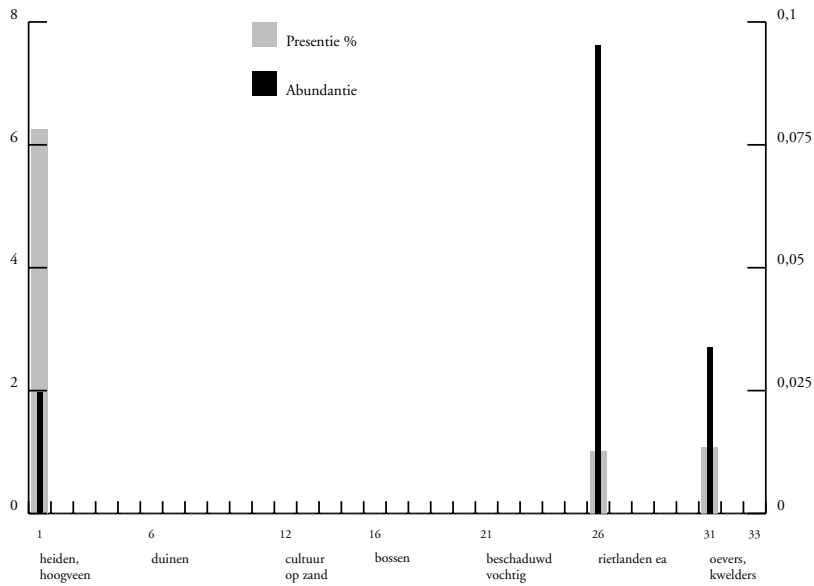
330 *Badister sodalis*

331 *Badister collaris*

333 *Badister dilatatus*

334 *Badister peltatus*

hoog gelegen delen (LINDROTH 1945, 1986). Niet in Noorwegen. In Duitsland over een groot gebied, maar nergens algemeen en in veel gebieden op de Rode Lijst (HORION 1941, TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Westfalen vrij weinig waargenomen, maar waarschijnlijk veelal over het hoofd gezien (ASSMANN & STARKE 1990). In het westen en midden uitgesproken zeldzaam. Wegens het late onderscheid tussen *B. peltatus* en *B. dilatatus* betwijfelt Horion (1954) het voorkomen in Noord-Duitsland. Gezien het voorkomen in Denemarken en Fennoscandië (zie boven) en ook in de Baltische staten (SILFVERBERG 1992), is het echter vrij zeker dat hij daar wel voorkomt. In Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) op de Rode Lijst. In Zwitserland van Genève tot aan de Bodensee, niet in de Alpendalen, Graubünden en Tessin (MARGGI 1992). Hij blijkt voor te komen in Noord-Italië (MAGISTRETTI 1965). In België in het westen, net zoals *B. dilatatus*, maar slechts incidenteel en zeldzaam (DESENDER 1986, DESENDER ET AL. 1995).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen ongeveer gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. Een exclusieve moeras- en rietlandsoort, die in aantal kan voorkomen in hopen drijvend riet; op nagenoeg dezelfde plaatsen als *B. dilatatus*. In verlandingszones, op korte afstand van het water, met name aan oevers met een weelderige en schaduwrijke vegetatie (LINDROTH 1974, 1986). Ook langs met water gevulde zandputten (HYMAN 1992). Terwijl *B. dilatatus* zich in de directe oeverzone (de eerste 10 cm) bevindt, is *B. peltatus* van deze min of meer ruimtelijk gescheiden en beweegt zich op iets grotere afstand (10-25 cm) van het water (TG). Volgens Lindroth (1974, 1986) ook iets vaker dan *B. dilatatus* te vinden aan kleine, zeer tijdelijke poeltjes. In Midden-Europa in het laagland en de heuvels, niet hoger (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992).

Vangpotten. Groep: Z(G) (3 series, 3 individuen). De drie vangsten komen van hoogveen [1], kruidenrijk grasland [26] en een zandbank [31]. Deze soort is, evenals de vorige gerelateerd aan het voorkomen in Nederland, sterk ondervertegenwoordigd in het vangpotmateriaal door onderbemonstering van oevers. **Eurytopie:** 3 (PRES = 0,09 en SIM = 0,59). **Bo-**

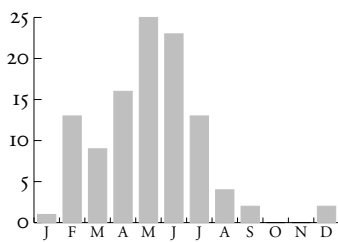
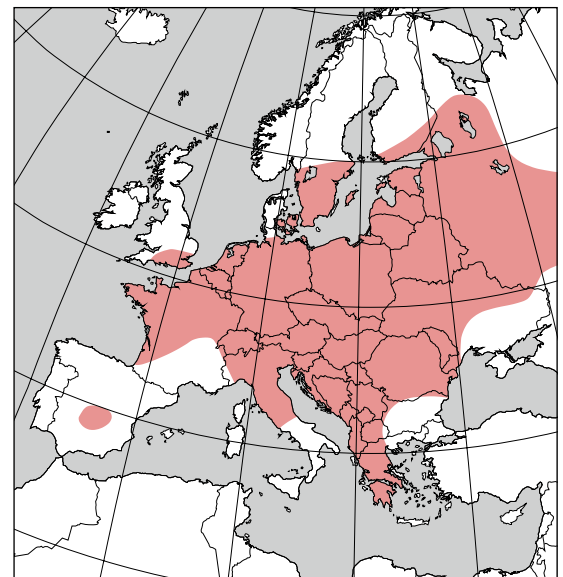
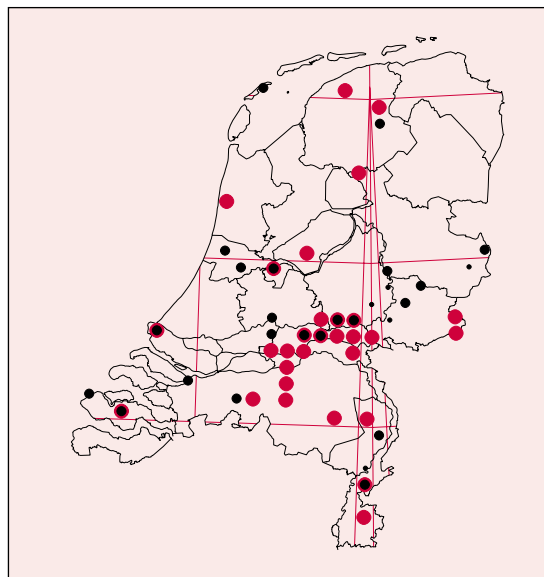
334 *Badister (Baudia) peltatus*

Areaal

Palaarctische soort. In Europa van Engeland en Zuid-Zweden tot Midden-Frankrijk en Midden-Italië, naar het oosten tot de Kaukasus en Midden-Siberië. Volgens Marggi (1992) een Holarctische soort. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: sub-marginaal.

Voorkomen

In Nederland in het fluviatiele gebied en voor het overige met een patroon dat veel op dat van *B. dilatatus* lijkt. Voor de Britse Eilanden geldt hetzelfde (LUFF 1998), aldaar eveneens zuidelijk maar nog iets plaatselijker; op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). In Ierland, waarschijnlijk verbreed maar eveneens zeer plaatselijk (SPEIGHT ET AL. 1982). In Denemarken alleen in het oosten van Jutland, zeer incidenteel en op de eilanden iets algemener (BANGSHOLT 1983). In Fennoscandië zeldzaam en plaatselijk in het zuiden van Finland en Zweden, maar niet in de

334 *Badister peltatus*334 *Badister peltatus*

dem, Vocht en Begeleiders: onvoldoende gegevens.

Biologie

Dagactief (en nachtactief). Voortplanting in het voorjaar. Overwintering aan de voet van bomen, als volwassen dier. De larve is onbekend.

Dispersie: macropteer. De vleugels zijn goed ontwikkeld (ASSMANN & STARKE 1990). Geen gegevens over de vliegspierontwikkeling. Vliegwaarnemingen zijn bekend, onder meer uit lichtvallen (KÁDÁR & SZÉL 1989). Vaak aangetroffen in aanspoelsel aan zee (LINDROTH 1945).

Bedreiging

Te weinig gegevens om een goede beoordeling van de eventuele bedreiging mogelijk te maken. Evenals de voorgaande soort een goede indicator van natuurlijke omstandigheden met zeer geleidelijke overgangen van land, via een moerassige oeverzone, naar stilstaand water.

Taxonomie

Zie de aantekening bij de vorige soort en Reclaire & Van der Wiel (1936) over het onderscheid met *B. dilatatus*.

GENUS LICINUS

soort 335

Middelgrote, dof of glanzend zwarte soorten, van 9-16 mm.

Areaal

Palaarctisch genus met ongeveer 20 soorten (KM) waarvan ca. 15 in Europa en één in Nederland.

Oecologie

Over het algemeen komen de soorten voor in bergachtige streken, vooral op zandige of kalkrijke bodem. Zie verder onder de soortbespreking. Niet in vangpotten.

Biologie

Zie soortbespreking.

Taxonomie

Negen Europese soorten zijn opgenomen in de tabel van Trautner & Geigenmüller (1987).

Siberië en Centraal-Azië. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland; marginaal.

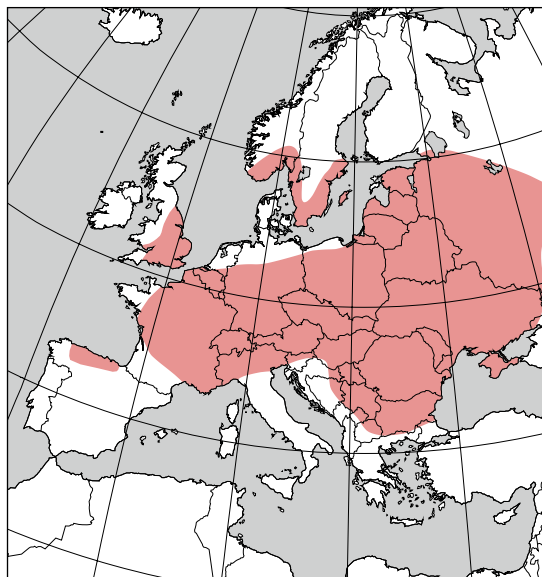
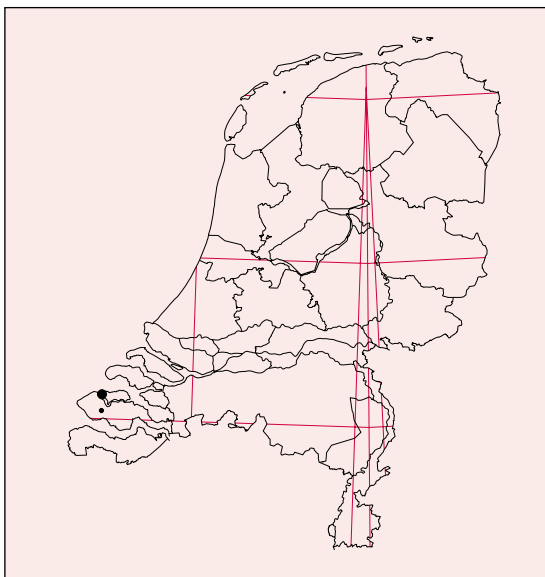
Voorkomen

In Nederland slechts twee oude vangsten uit Zeeland. De eerste was van Snellen van Vollenhoven uit 1848. Het lukte Brakman om ruim 100 jaar later (1949) nog een exemplaar te vangen in bijna hetzelfde gebied (VAN DER WIEL 1956). Op de Britse Eilanden in het zuiden en oosten, noordelijk tot Durham en in het westen tot de kust van Zuid-Wales (Gower-schiereiland); niet in Ierland en Schotland (LUFF 1998). In Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). In Denemarken zeer zeldzaam, slechts enkele oude waarnemingen (BANGSHOLT 1983), dan ook als uitgestorven op de Rode Lijst (JØRUM 1995). In Fennoscandië voornamelijk zeer verspreid langs de zuidkust van de Oostzee, in Zweden ook plaatselijk in het zuidelijke binnenland, iets algemener op Öland en Gotland (LINDROTH 1945, 1986). Ook aan de kusten van de Baltische staten. In Duitsland niet in het noordwesten, verder zeer verspreide, maar meest oudere opgaven (HORION 1941, 1954). Recent geen vangsten uit Bremen, Niedersachsen en Westfalen (ASSMANN & STARKE 1990), voor de overige gebieden veelal op de Rode Lijst (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Wel genoemd op de faunalijs voor Berlijn (BARNDT ET AL. 1991). In Midden- en Zuid-Duitsland zeer zeldzaam en plaatselijk; In Baden-Württemberg op de Rode Lijst (TRAUTNER 1992B). In Oostenrijk tot in het subalpiene gebied (MARGGI

335 *Licinus depressus*

Areaal

West-Palaarctische soort. In Europa, behalve het noorden en het zuiden. Naar het oosten tot de Kaukasus en West-

335 *Licinus depressus*